

УДК: 336.74

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

А.А. Шевченко, О.М. Лучкова

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

***Анотація.** Розглянуто теоретичні аспекти управління грошових потоків. Розкрито визначення грошового потоку, як важливого об'єкту фінансового менеджменту. Визначено різні підходи до трактування поняття «грошовий потік». Висвітлено думки ряду авторів, які розглядають грошовий потік як статичну величину та прибічників трактування, які визначають його за певний період часу. Зроблено уточнення поняття категорії грошовий потік. Розкрито процес раціонального управління грошовими потоками. Розглянуто внутрішні і зовнішні фактори впливу на формування грошових потоків. Обґрунтовано фактори максимального впливу на формування грошових потоків. Розглянуто вплив аналізу грошових потоків на процеси їх управління. Висвітлено складові політики ефективного управління грошовими потоками суб'єкта господарювання. Доведено, що процес управління грошовими потоками підприємства реалізується через функції: облік, аналіз, планування і контроль.*

***Ключові слова:** грошовий потік, оборотний капітал, фінансовий менеджмент, управління, рух, господарська діяльність, фактори.*

Вступ. В сучасних умовах функціонування фінансового менеджменту в зарубіжних країнах усе ширше застосовується динамічний (або потоковий) підхід до регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, який має значні переваги в порівнянні з традиційним статичним. Потокові показники характеризують стан об'єкта дослідження не на конкретний момент часу, а за певний проміжок часу. Серед найбільш поширених поточкових показників, до яких відносяться обсяг реалізації продукції, доходи, витрати, прибуток та ін., особливе місце займає грошовий потік.

В умовах поглиблення ринкових реформ в економіці України останнім часом особливого значення набувають питання забезпечення життєдіяльності підприємств. Процес одержання грошових надходжень і здійснення грошових виплат (формування вхідних і вихідних грошових потоків) є передумовою безперервного та стабільного функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що концептуальні основи сутності та виникнення грошових потоків достатньо широко розглянуті в економічній літературі. Дослідженню проблематики грошових потоків присвятили свої роботи українські вчені – А.С. Барановська, І.О. Бланк, О.М. Костюк-Пукаляк, В. В. Ясишена та зарубіжні економісти: Р. Брейлі, Ю. Брігхем, Л. Гапенскі, Дж. Ван Хорн, А.М. Кінг, Б. Койлі, С. Майерс, Ж. Перар, Т. Райс, А.М. Хіл Лафуенте, Д. Бегляйтер, Г. Боер, Дж.Р. Міллс, Ф.Л. Бек та ін.

Але, незважаючи на велику кількість праць, присвячених фінансам підприємств, управлінню оборотними активами й капіталом підприємств, проблема управління грошовими потоками в підприємстві в сучасних умовах залишається в недостатній мірі вивченою, в першу чергу, з точки зору теоретичних основ. На законодавчому рівні поняття грошового потоку не закріплено, відтак існує необхідність наукової дискусії щодо визначення сутності і складових цієї економічної категорії.

Метою дослідження є визначення сутності поняття «грошові потоки».

Результати досліджень. Грошові потоки підприємства є важливим об'єктом фінансового менеджменту, від якого залежить розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності. Так, в Україні в 2016 році 27% підприємств одержали збитки, з них найбільш збитковими були підприємства, які займаються фінансовою та страховою діяльністю та операціями з нерухомістю. На жаль, позитивна динаміка не спостерігається, оскільки в 2015 році цей показник був на тому ж самому рівні, а в січні-червні 2017 року вже 32% підприємств були визнані збитковими [3].

Слід звернути увагу, що існують різні підходи до визначення та трактування поняття «грошовий потік».

Виникнення терміну «грошові потоки» має англо-саксонське походження та в перекладі з англійської мови поняття «cash flow» позначає потік грошових коштів або потік касової готівки.

У французькій науковій літературі грошовий потік визначається як різниця між надходженням у касу грошових коштів і їх виплатою в результаті або однієї, або усіх операцій.

Англійські дослідники Бірман Г., Шмідт С. зазначають, що величина грошового потоку дорівнює зміні залишку на банківському рахунку компанії без урахування всіх боргових та інших фінансових грошових потоків [5].

Отже, у наведених вище тлумаченнях характеризується лише один вид грошових потоків, оскільки мова йде про чистий рух коштів, тобто чистий грошовий потік.

Існує ще один підхід до трактування поняття грошові потоки, якого притримується група видатних вчених, що грошові потоки необхідно визначати як сукупність надходжень і видатків коштів за певний період часу. На нашу думку це тлумачення відображає валовий грошовий потік.

Особливої уваги заслуговує трактування категорії грошових потоків, що пропонує І. О. Бланк, який під грошовим потоком підприємства розуміє сукупність розподілених за окремими інтервалами розглядуваного періоду часу надходжень і видатків коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності [2].

Таким чином, у першому випадку розглядається поняття грошового потоку як чистий грошовий потік, тобто статична величина; а прибічники другого трактування визначають його як валовий грошовий потік, утворений за певний період часу. Взагалі акцент робиться тільки на одну класифікаційну ознаку грошових потоків – спосіб визначення обсягу. Однак грошові потоки

можна класифікувати за цілим рядом ознак, що підтверджують чисельні публікації.

Отже, як зрозуміло із вищенаведеного, відомі трактування грошових потоків не відображають агрегованість даного економічного поняття, тому не в повній мірі передають усю сутність.

Так, з огляду на те, що грошовий потік відповідно до системи сучасних уявлень, що відображають його сутність, є категорією динамічною, агрегованою, є основою і результатом діяльності, без якого неможливе існування суб'єкта господарювання, зроблено уточнення цієї категорії.

На нашу думку, грошовий потік суб'єкта господарювання – це процес, що характеризується постійним рухом коштів, пов'язаним із господарською життєдіяльністю суб'єкта господарювання, рух що характеризується чинниками часу, просторовості, структури, ризикованості та ліквідності і таким чином визначає стан поточної платоспроможності підприємства, фінансової стійкості та ділової активності.

Раціональне управління грошовими потоками дає можливість підприємству здійснювати діяльність згідно поставлених стратегічних цілей і принципів ефективного функціонування: підвищення оборотності капіталу, ритмічності, гнучкості, прибутковості та інвестиційної привабливості.

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Але методи управління грошовими потоками суб'єкта господарювання є індивідуальними для кожного підприємства, тому що специфічною є фінансово - господарська діяльність та конкретні умови зовнішнього і внутрішнього середовищ її реалізації. Систему інституційних структур, національних умов та факторів, суб'єктів господарювання, що діють в оточенні певного суб'єкта господарської діяльності і мають прямий чи непрямий вплив на його діяльність називають факторами зовнішнього середовища. До факторів непрямого впливу можна віднести соціальні, правові, політичні, технологічні, економічні чинники. До факторів прямого впливу слід віднести постачальників, органи державної влади, споживачів та конкурентів. Внутрішні фактори – це фінанси та облікова система, забезпеченість ресурсами, кадровий, виробничий фактор, маркетинг тощо [4].

На нашу думку, серед усього спектру факторів впливу на грошові потоки, є фактори максимального впливу на формування грошових потоків: нормативно - законодавче регулювання підприємництва в Україні (наприклад сприяння розвитку певних видів діяльності або ринків збуту може створити умови для росту додатного грошового потоку на підприємстві); політичне середовище; природні умови та економічні обставини. Події останніх років в Україні пов'язані з форс - мажорними обставинами: дії в зоні АТО, руйнування активів деяких підприємств і т.д. Такі чинники впливають на зменшення додатного або різко збільшують від'ємний грошовий потік підприємства.

Пом'якшити вплив вищезазначених факторів можливо у випадку, якщо підприємство вдаватиметься до впровадження інновацій за різноманітними напрямками.

Слід відмітити, що управління грошовими потоками залежить від проведення всебічного його аналізу, метою якого є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками здійснення необхідних планових платежів, забезпечення оптимізації грошового потоку.

Політика ефективного управління грошовими потоками суб'єкта господарювання реалізується за допомогою таких заходів: 1) управління оборотним капіталом; 2) планування термінів здійснення капітальних витрат; 3) управління витратами та їх оптимізація з погляду ефективного розмежування ресурсів суб'єкта господарювання у процесі його операційної діяльності; 4) управління економічним зростанням [1].

Процес управління грошовими потоками підприємства реалізується через наступні функції: облік, аналіз, планування і контроль. Функція обліку забезпечує достатню, вчасну й об'єктивну інформацію про фактичне формування грошових потоків. «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» (форма звітності № 3) є важливим документом, який надає корисну інформацію користувачам під час з'ясування питань про прибутковість і платоспроможність підприємства. Функція аналізу забезпечує необхідною інформацією про стан та ефективність управління рухом коштів за допомогою системи відповідних показників. Аналіз дає змогу виявити негаразди в різних аспектах діяльності (фінансування виробничого процесу за рахунок власних, бюджетних або залучених коштів; управління оборотними активами, капіталом, ціноутворенням тощо). Функція планування передбачає розробку заходів для досягнення встановленої мети і виконання задач управління грошовими потоками. План грошових потоків підприємства (або «платіжний календар», «баланс грошових видатків і надходжень») повинен враховувати механізм їх формування, а також ґрунтуватися на розробленому виробничому плані та інших функціональних планах. Функція контролю дає змогу забезпечити об'єктивне оцінювання результатів діяльності підприємства стосовно управління грошовими потоками. Основною метою контролю за рухом грошових коштів є своєчасне виявлення відхилень від запланованих заходів та їх усунення для забезпечення виконання розроблених планів, досягнення поставлених цілей і задач.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ідентифікація грошових потоків сприяє формуванню управлінських рішень господарюючих суб'єктів щодо ступеню підприємницького ризику, пов'язаного з їх здійсненням, який має бути мінімальним. Управління грошовими потоками загалом є важливим елементом фінансової політики підприємства, воно наскрізь охоплює всю систему управління підприємства. А впорядкована сукупність цілей, задач, функцій, методів та інструментів управління дає змогу вирішувати проблемні питання у процесі формування грошових потоків на

різних рівнях управління фінансово-господарською діяльністю підприємства під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Література

1. Барановська А.С. Оцінка ефективності дебіторської та кредиторської заборгованості. Вісник Сумського аграрного університету. Сер.: Фінанси і кредит. 2010. № 1. С. 51-55
2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. 2-ге вид., перераб. і доп. Київ: Ніка - центр, 2004. 656 с.
3. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 20.09.2018)
4. Костюк-Пукаляк О.М. Вплив факторів на грошові потоки підприємств в умовах євро інтеграційних процесів в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2017. №1 URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/171.pdf> (дата звернення 20.09.2018)
5. Ясишена В.В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація. *Економічний аналіз*. 2008. № 2 URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2008_2/pdf/yasyshena.pdf. (дата звернення 20.09.2018)

АННОТАЦІЯ

Шевченко А.А., Лучкова О.Н. Экономическая сущность денежных потоков

Рассмотрены теоретические аспекты управления денежных потоков. Раскрыто определение денежного потока, как важного объекта финансового менеджмента. Определены различные подходы к трактовке понятия «денежный поток». Освещены мнения ряда авторов, рассматривающих денежный поток как статическую величину; и сторонников трактовки, которые определяют его за определенный период времени. Сделано уточнение понятия категории денежные средства. Рассмотрены внутренние и внешние факторы влияния на формирование денежных потоков. Обоснованно факторы максимального влияния на формирование денежных потоков. Рассмотрено влияние анализа денежных потоков на процессы управления ими. Освещены составляющие политики эффективного управления денежными потоками предприятия. Доказано, что процесс управления денежными потоками предприятия реализуется через функции: учет, анализ, планирование и контроль.

Ключевые слова: денежный поток, оборотный капитал, финансовый менеджмент, управление, движение, хозяйственная деятельность, факторы.

SUMMARY

Shevchenko A.A., Luchkova O.N. The economic substance of the cash flows

Theoretical aspects of cash flow management are considered. The definition of cash flow as an important object of financial management is disclosed. Different approaches to the interpretation of the concept of "money flow" are defined. The

opinions of a number of authors considering the cash flow as a static value and supporters of the treatment, which determine it for a certain period of time are discussed. A clarification of the notion of money category has been made. The internal and external factors of influence on formation of cash flows are considered. The factors of maximal influence on formation of cash flows are substantiated. The influence of the analysis of cash flows on their management processes is considered. The components of the effective management of cash flows of the enterprise are highlighted. It is proved that the process of management of cash flows of an enterprise is realized through functions: accounting, analysis, planning and control.

Keywords: *cash flow, working capital, financial management, management, movement, economic activity, factors.*

UDK 331.5

EXPORTS OF LABOR FORCE FROM UKRAINE: CAUSES AND CONSEQUENCES

A.O Kravchuk, T.M. Hnatieva, O.O. Shiderova
Odessa State Agrarian University, Odessa

Summary. *The article is devoted to the analysis of the current state of labor market development, its comparison with the labor markets of European countries, taking into account important political and economic factors. The study of the causes and consequences of labor force exports was conducted. The experience of state regulation by the organization of remuneration is generalized on the example of economic models of foreign countries and the establishment of conformity with the prevailing socio-economic conditions of Ukraine. The world experience of state intervention in the regulation of wages is analyzed, but methods, scope, scale of state influence are usually different. It has been established that in an economic system based on market relations, state intervention in wages should have a mainly indirect character and a socially oriented orientation.*

Keywords: *labor force, migration, wage organization, wages, state mechanisms.*

Introduction. The present world at the present stage of its development can be well-groundedly characterized as the era of global displacement and population migration, which is a complex phenomenon and a multifaceted process that is of great importance for the development of all countries and should be approached in a concerted, comprehensive and balanced manner, with due consideration social, economic and environmental aspects and in a spirit of respect for human rights.

Migration of the population is a natural and natural process, which allows to balance the economy, social, political and spiritual spheres of society. Due to migration people have the opportunity to find their place in life and show themselves. Migrants who need knowledge travel closer to cultural centers, and those who are